

" - - Når de svenske uti denne vinter (1678-79) finge fat på nogle snaphaner, da pinte de dem først grueligen, brände dem under fødderne med gloende jern og satte dem siden en spidtz ind ved deres ende og ud ved deres nase. Derefter sloge de dem fast til et træ med et søm igennem begge deres hænder over deres hoved og lod dem så hänge, til de døde".

Sthen Jacobsen i sitt verk "Den Nordiske Kriigs Krönicke".

BESTIALISKA DÖDSSTRAFF OCH TERROR

**Motståndsmännen spetsas levande. Skottpengar på gerillamännen.
Kontribution under dödshot.**

På båda sidor om sundet har bevarats otaliga vittnesbörd om hur det gick för dem som inte ville låta sig anpassas. Den här typen av historiska notiser kan återfinnas i svenskarnas spår, allt från det de började utvidga sitt livsrum i Baltikum under 1500-talet, liksom senare i det skövlade Polen och i det ruinerade Tyska Riket samt i nabolandet Danmark. Överallt försökte den svenska administrationen tvinga de slagna folken till lydnad med våldsmetoder. Om detta har vi dock inte fått läsa något i de historiska lovsångerna till det imperialistiska stockholmssystemet. Från det hållet vill man i stället utmåla de svenska arméerna, som hemvist för mildhet och upphöjd tolerans mot de besegrade. Förvisso skulle glorian minska eller kanske till och med försvinna, om man från historieskrivande håll talade om det verkliga kännetecknet för de blå och gula uniformerna.

Låt oss se vad Arthur Lundkvist skriver i sin bok "Snapphanens liv och död", med avseende på hur den svenska rätten praktiserades i härtagat land eller hur man tvingade skåningar och blekingar till tro och lydnad:

"Knektarna kommer och hämtar honom, men lossar inte hans fjättrar utan bär bort honom emellan sig, en trupp står uppställd med muskötter i händerna, en trumslagare står beredd med en stor trumma hängande ner mot knäna.

En påle av ek ligger där färdig, spetsad vass, med barken bortskalad i hela dess längd, nära intill har ett hål grävts i marken, med en hög rödaktig jord uppkastad bredvid.

Trumman börjar dåna, dovt och långsamt, Lars läggs ner på marken vilande på magen, flera karlar griper tag i honom och håller honom hårt, hans kläder fläks upp, ett knivsnitt görs vid nedersta ryggkotan och där förs den spetsiga pålen in under huden, skjuts uppåt med korta stötar, försiktigt för att pålen varken ska tränga för djupt i kroppen eller komma ut igen genom huden.

Trumman dunkar, en fruktansvärd spänning skakar den utsträckta kroppen, men karlarna håller den nere, tryckt mot marken, Lars känner smärtan som en

eldflamma upp genom kroppen, han omsluts av ett rödflammande mörker, biter samman tänderna så hårt att han hör dem krasa sönder, men han hör inget skrik från sig själv, bara sjunker i ett djup och allt blir mörker.

Han vaknar till igen när han hänger upprest på pålen, hans fötter är fastspikade, hans armar bakåtböjda och fastsurrade, en galge är rest uppöver honom och en repsnara omsluter hans hals, men så löst sittande att han inte genom huvudrörelser kan strypas. Smärtan är som en rasande eld i hans kropp, som om lågor förtärde hans kött i oavbrutna angrepp, han har munnen full av blod."!

Lars och många av hans olycksbröder fick en bestialisk död, därför att de försökte värna det lilla de ägde eller genom att sätta hårt mot orättvisa övergrepp av de utstationerade knektarna. Ändå var det ju så, att Roskildefredens 9:e artikel fortfarande var i kraft. Vi minns väl orden? "- - blifva vidh deres vanlige rätt, lagd och gamble privilegier och frijheder oturberade och obehindrade - -". Ännu vid denna tiden gällde således den skånska lagen i de skånska landskapen. - Men hur praktiserades den av ockupationsarmén? Svaret måste bli, att den inte praktiserades alls, utan i stället gällde den ordning svenskarna praktiserat i de andra härtagna länderna kring Östersjön.

Det var inte alls underligt att fler och fler sökte skydd i skogarna. Det låg nära till hands, att om en familjemedlem anträffades som misstänkt "snapphane", skulle det också gå ut över den övriga familjen. Hur skulle en fader eller broder kunna fria sig då svenskarna praktiserade en omvänd bevisföring? Risken var uppenbar att de inte skulle klara av det och då fanns det ingen annan utväg än skogen, om man ville behålla livet.

I Göingehäraderna utfärdade svenskarna skottpengar på motståndsmännen, genom att var och en som lyckades infånga en "snapphane", död eller levande, skulle få tio riksdaler och därtill gerillamannens egendom! Det gav också resultat vad det gällde antalet infångade, - men hur stod det till med rättvisan, då de döda inte kunde tala och ingen heller talade på deras vägnar? Vem som helst kunde ju göra sig av med sin ovän och få betalt av svenskarna, under föregivande av att det var en "snapphane" man tagit livet av. I svenskarnas ögon spelade det heller ingen roll om det var en "snapphane" eller en friskytt, båda var ju ändå motståndare till den svenska ordningen.

Det är egentligen helt ofattbart att vårt folk i Skåneland står utanför våra fäders historia i de här avseendena. Visst har det skrivits om det som skedde, men inte på sådant sätt att vår tid tagit det på allvar. Kanske därför att man medvetet lindat in allt det hemska på sådant sätt, att de som led under oket av sina förtryckare hade sig själva att skylla för att de satte sig upp mot den lagliga (?) överheten. Men vi kan utan vidare fastslå att det rörde sig om något helt annat, ty i verkligheten var det så att Skånelands folk helt enkelt förlorat rätten att försvara sitt människovärde och den rättvisa man vant sig vid. Var och en som hotade den svenska överhögheten betraktades som "snapphane" och var därmed dödshotad. Riskens att bli klassad som "snapphane" var verkligen stor, ja så stor att man inte ens en gång kunde färdas hur som helst i sitt eget land. Kunde man inte styrka sitt ärende om man råkade komma utanför sina vanliga landamären riskerade man helt enkelt livet! Våra förfäders ångestfyllda tillvaro har man inte ordat så mycket om. I stället har man som vanligt talat om överklassen och då särskilt den svenska

i form av deras militära och civila företrädare i det ockuperade Skåneland. Deras brott mot Skånelands folk har man medvetet förtigit eller i förekommande fall förhärsligt och, vilket är det värsta, gjort det på våra dödsplågade förfäders bekostnad. I den skrivna historien har de nämligen iklätts skepnader som snapphanar, skogstjuvar, skälmar, bovar och nattsvarta banditer, som i brottsligt uppsåt satte sig upp mot svenskheten i form av den militära och civila administrationen i Skåneland.

I Skåne liksom i Blekinge upprättades i januari 1677 speciella "snapphanedomstolar". I Skåne bestod den av riksrådet Ebbe Ulfeld, generalmajor Mortaigne, åtta officerare, fyra fogdar och pålitliga bönder. Trots de här metoderna och trots edkrävartågen, var det ständigt nya motståndsmän som trädde till i de dödas ställe. Jakten var obarmhärtig, så till exempel förstörde svenske ryttmästaren Hummer hela Isatorps by i hans jakt på motståndsmän 1677. Samma gärningsman låg bakom dådet mot Tågeröds by, då denna by totalförstördes i jakten på motståndare. Många av Skånes och Blekinges gamla byar skövlades på samma sätt och med samma motiv av dessa våldsmän. Trots det fortsatte gerillakriget över hela 1677 utan att mattas i nämnvärd grad. Folkets motståndsvilja var trots allt fortfarande obruten.

Den danska armén skar inga lagrar i det större kriget under 1677. Belägringen av Malmö måste uppges efter det olyckliga slaget vid Landskrona den 14 juli. I augusti månad överfördes huvuddelen av den danska armén till andra uppdrag mot svenskarna på Rügen. Det lilla kriget fortsatte emellertid med oförminskad styrka, främst med stöd av de danska fästningsgarnisonerna i Kristianstad och Landskrona samt med friskyttekompanierna. Vid årets slut utfärdade Karl XI ännu ett pardonsbrev. Det fick ingen verkan i Skåne men möjligen i Blekinge, som nu låg alltför långt borta från de danska stödjepunkterna. Här fogade man sig nu i att upprätta vägspärrar, så kallade "snapphanevakter", med uppgift att överlämna de motståndsmän som mot förmodan råkade bli fast där. Även i den sedan ett år kuvade gränsocknen Näsrum, tvingades allmogen ut i skogarna för att upprätta sådana spärrar. Sålunda berättar prästen Sorbonius i de förenade församlingarna Näsrum och Jämshög, att "Öfwer denne Edre åå, ved Blijstorp är eett pass, hwarest i krigstijden 1676 höllz starck bondewackt för snaphaner skuld, bleff ock två stycken snaphaner ock twenne rymningsryttare ved samma pass fasttagne, ock till lägret förde."

Sorbonius har med stor säkerhet tagit fel på ett par år. Bondevakterna torde ha kommit till först under 1678. Den så kallade prästrelationen från Näsrum, ur vilken notisen är hämtad tillkom nära tjugo år efter den relaterade händelsen. Det kan vara en anledning till felaktigheten. Följande händelser ger ett nytt förklarande ljus över situationen hos de slagna sockenmännen i Näsrum.

Nästan på dagen ett år efter undertecknandet av edsbrevet vid Jämshögs prästgård, avsände sockenmännens företrädare ett brev ställt till Karl XI eller, som det står i brevet, "Stormechtigste Herre". Bönderna bad i sin fattigdom om förskoning från hårda pålagor av ockupantens skoningslösa företrädare "Cronones Befalningsman Well: v Jacob Witt". Denne bålde svensk hade vid livs hot mot ett hundra man ur socknen, utkrävt tribut i form av spannmål. Bönderna bedyrade emellertid att de var helt utblottade till följd av 1677 års svåra missväxt och krigsförödelse.

Jens Lauersen, Bend Jönsen och Mats Achesen har med sina bomärken bekräftat det hela på de övriga sockenmännens vägnar. Denna "Våhr Eeenfaldige och Underdånige Supplication" har uppenbarligen satts på pränt av kyrkoherde Jöns Sorbonius. Det framgår klart och tydligt, att de slagna sockenborna nu kröp i stoftet för sina nya herrar, för att de över huvudtaget skulle kunna få något över till "Våhra fattige Hustrur och Barns uppehälle" och "något litet kune lemne att så i Jorden" våren 1678. Att fattigdomen var enorm under detta olyckliga år torde vara ställt utom allt tvivel. Bakom låg flera års våldgästande skövlingar från svenskarnas sida, som, i likhet med omtalade Jacob Witt, utkrävde vad man ville ha vid hot om dödsstraff. Det heter nämligen i brevet, att Witt, "Trugadhe medh 100 mans Execution, dher Wih Nu icke genast dhen Resterande Provisions Spannemål, som ähr 3 Tunnor uthgiöra;"

Hot om dödsstraff för ett hundra människor i Näsums socken i mars månad 1678 för att bönderna inte kunde lämna tre tunnor spannmål, vilket är detsamma som 376,8 kg! Andetagen var inte många mellan liv och skoningslös död den gången och detta gällde inte bara gränssocken Näsüm, utan det kunde gälla vilken annan socken som helst i Skåneland.